

Adquisición e uso en contexto do léxico da lingua galega no alumnado castelanfalante

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 54-57

Silvia Raña Pazos

Universidade da Coruña

rp.silvia@hotmail.com

RESUMO

Galicia conta con dúas linguas oficiais, o galego e o castelán, que teñen un léxico propio que as distingue. O noso obxectivo principal, mediante o estudo que se presenta a continuación, é analizar mediante unha investigación – acción como está deseñado o manual de texto co que se imparte a área de Lingua Galega e Literatura nun aula de 4º curso de educación primaria, e se o alumnado é capaz de adquirir e empregar no seu contexto os termos que se ensinan con dito recurso.

INTRODUCCIÓN

A lingua é un dos principais recursos que todo ser humano emprega para comunicarse. Para facer un uso correcto dela é necesario coñecer e saber empregar certas indicacións. Un aspecto importante das linguas, no cal se centra este estudo, é o léxico que as compón (López, 2010). A esencia de cada lingua é aquela parte que nos deixa poñer nome ao que vemos e ao que queremos expresar.

Ao nacer non temos ningún termo na nosa memoria, pero a medida que imos medrando, comezamos a necesitar asociar palabras a obxectos, persoas e sentimentos (Tusón, 2003). Para iso debemos entender e coñecer esas palabras, e sobre todo saber empregalas dentro dun contexto apropiado.

A lingua preferente de cada persoa vén de certa maneira influenciada polo medio familiar, xa que á familia pertencen as persoas coas que máis tempo pasamos cando somos pequenos. Logo da familia, o lugar no que podemos seguir aprendendo esa lingua ou outras é no colexio.

Nos centros educativos é labor do profesorado conseguir que o alumnado se desenvolva correctamente nas distintas formas da lingua (oral e escrita). Tenta-

rá que o faga na lingua materna e transmitirá aquelas outras linguas que estean dentro do currículo (Decreto 105/2014). No caso de Galicia, deberase conseguir que o alumnado, ben sexa castelanfalante ou galegofalante, consiga ser capaz de coñecer, comprender e empregar a lingua galega (Mendoza, 2003).

METODOLOXÍA

O estudo consta de dous **obxectivos xerais**: analizar e investigar o grao de coñecemento do léxico galego en alumnado maioritariamente castelanfalante e indagar se o manual de texto serve como recurso único de aula para o ensino do léxico dunha lingua. Dos cales derivan os seguintes **obxectivos específicos**: coñecer a importancia que se lle dá ao léxico no material curricular, examinar se os tipos de exercicios inflúen sobre a adquisición do léxico e se afectan ou non ao seu uso dentro dun contexto, observar a influencia da adquisición dunha segunda lingua tendo como inicial outra, e contemplar a capacidade de empregar o léxico galego dentro dun contexto determinado.

MOSTRAXE

A mostra do estudo é, por un lado, o libro de texto da área de Lingua de 4º Curso de educación primaria. Pertence á edi-

torial Obradoiro Santillana e ao proxecto "Saber facer". Está composto por tres cadernos correspondentes a cada trimestre do curso académico. Cada libro ten 5 unidades enfocadas a diversos temas, en total son 15 temas. Dentro de cada un deles trabállase a comunicación oral, competencia lectora, vocabulario (dentro do cal enfocaremos o noso estudo), gramática, ortografía, literatura e por último unha parte de saber facer.

Por outro lado, o grupo da aula de 4º curso de educación primaria do CEIP Anxo da Garda (A Coruña). Está composto por 25 alumnos/as de 9 a 11 anos. Non existe alumnado que precise adaptacións curriculares, polo tanto poderemos realizar o mesmo método para todo o grupo.

PROCEDEMENTO

A base deste estudo será unha **investigación-acción** mediante a cal en primeiro lugar se realice unha análise cuantitativa ao libro de texto. Trataremos de observar a importancia que se lle dá ao ensino-aprendizaxe do léxico durante as diferentes unidades didácticas, a tipoloxía de exercicios e a relación entre os termos que o libro ensina e o contexto do alumnado.

En segundo lugar, realizarase unha análise cualitativa ao alumnado mediante un cuestionario.

Preténdese obter datos sobre a lingua inicial e a lingua preferente do alumnado, e mediante tres exercicios, analizar como reacciona o alumnado fronte aos termos xa traballados e observar que acontece cando se lle presenta ou non o contexto no cal os deben empregar.

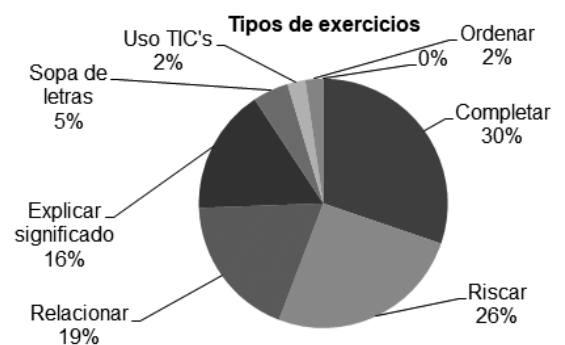
RESULTADOS

Resultados da análise do libro de texto

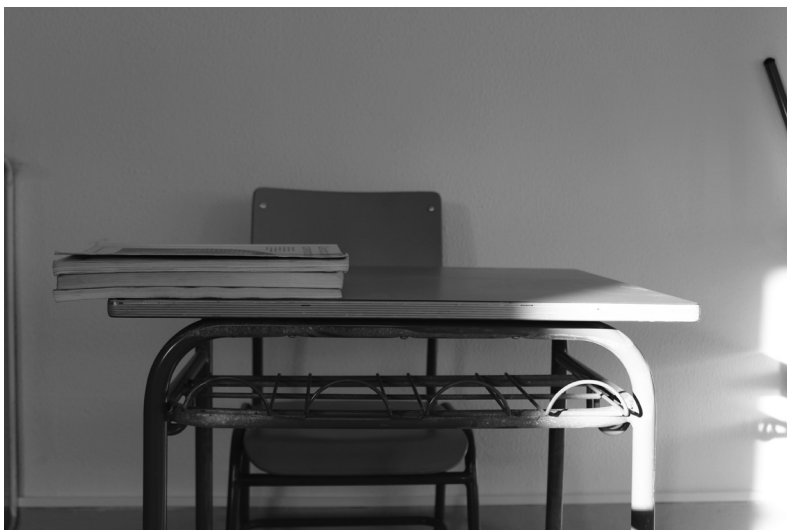
En primeiro lugar, no relativo á importancia que se lle dá ao ensino-aprendizaxe do léxico no manual de texto, observamos que o libro está dividido en 15 unidades e, dentro de cada unha, dedícase unha páxina ao ensino-aprendizaxe do léxico. En cada unidade trabállase unha temática diferente (casa, festas tradicionais, partes da bicicleta, estrada, ecoloxía...). Analizando o número de termos que aparecen en cada unha delas, chegamos á conclusión de que non existe ningún patrón de dificultade, organización gradual nin outro tipo de clasificación das temáticas.

En segundo lugar, procedemos a realizar a análise da tipoloxía de exercicios mediante os cales se lle presenta os termos ao alumnado.

Figura 1 Tipoloxía de exercicios

Na figura 1 obsérvase que os exercicios máis comúns son de completar oracións con palabras, un texto, ocos con palabras ou completar os nomes dos obxectos.

Resultados dos cuestionarios

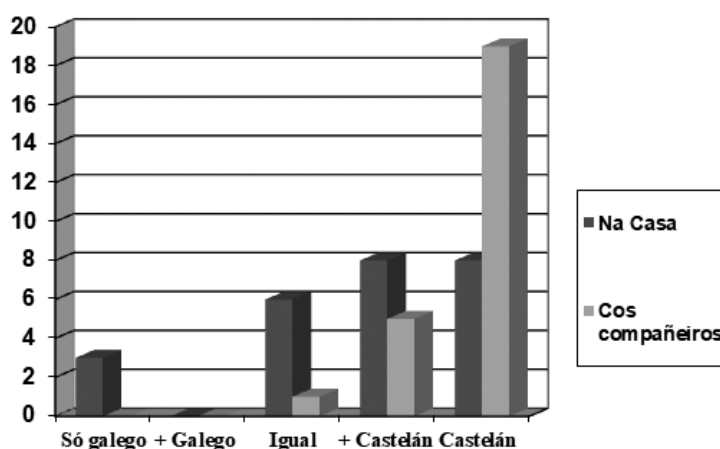
En primeiro lugar, o alumnado debería responder en que lingua aprendeu a falar, a maior parte do alumnado contestou en castelán ou nas dúas, quedando só dúas persoas que aprenderon a falar só en galego.

Nas seguintes cuestións debían indicar a lingua preferente de uso coa familia e cos compañeiros.

Na figura 2 obsérvase unha comparativa, no ámbito familiar está presente o uso do galego, aínda que minoritariamente. Isto troca cos compañeiros, xa que é na maioría o castelán.

Destacamos que unha alumna veu de Perú para Galicia cando tiña catro anos e tres alumnos naceron aquí, pero teñen pai

Figura 2 Comparación do uso das linguas nos diferentes ámbitos

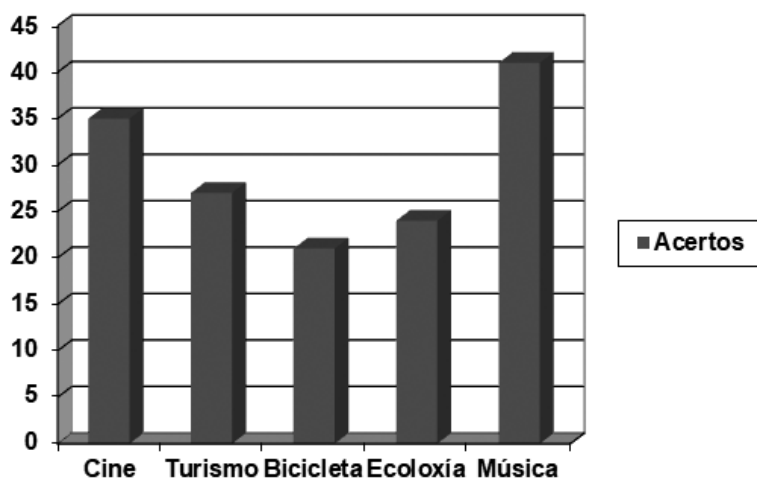
ou nai que procede doutro país (Brasil, Uruguai e Portugal). Nestes casos xa damos por sabido que a lingua inicial e a predominante non é o galego.

En segundo lugar, o alumnado debía resolver uns exercicios:

No primeiro o alumnado debe colocar as palabras *atril, sela, filme, lixo, albergue, partitura, bordón, platea, solfexo, respectar, faro, degradar, peregrinos, piñón* e *proxector* na columna correspondente (*cine, turismo, bicicleta, ecoloxía e música*).

Na figura 3 obsérvase que a temática que máis acertos obtivo foi a de Música. Pode ser debido a que nos centros de educación primaria existe a área de Educación Musical na que traballan estes termos. Existe un baixo número de acertos en temas como a ecoloxía, existindo tamén áreas no currículo nas que se traballan os termos incluídos na actividade (*lixo, degradar, respectar*).

Figura 3 Número de acertos por temáticas

Nas partes da bicicleta hai bastantes erros, xa que se trata de termos que non empregan diariamente.

No segundo exercicio tiñan que completar ocos en oracións coas palabras: *abraiado, estalar, peitoril, xantar, malabaristas, domicilio, entroido, sentimento, cabezudos e saborosos*.

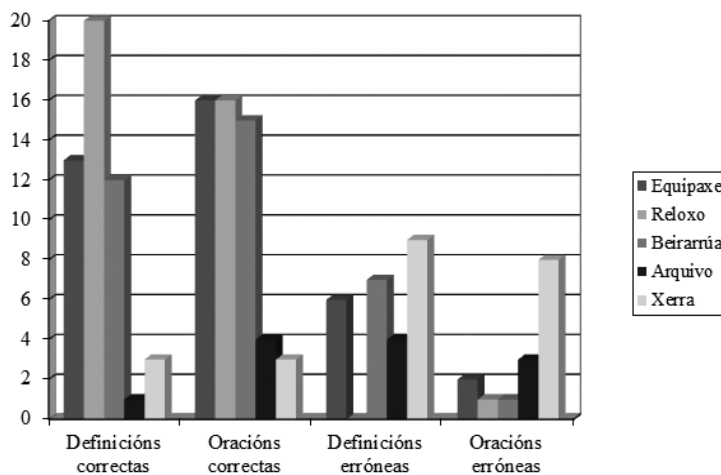
Agrupamos o número de acertos segundo a palabra. Así determinamos aquelas que resultaron máis difíciles e as que foron máis doadas de colocar no oco correspondente.

Táboa 1

Número de acertos por palabras

Palabra	Nº de acertos
abraiado	13
estalar	10
peitoril	10
xantar	16
malabaristas	16
domicilio	13
entroido	20
sentimento	12
cabezudos	15
saborosos	15

Figura 4 Comparación de definicións e oracións correctas / incorrectas

No terceiro exercicio aparecían cinco termos (*equipaxe, reloxo, beirarrúa, arquivo e xerra*) que debían definir e realizar unha oración con cada un deles.

Na figura 4 aparece recollida a relación de acerto / erro das definicións e oracións. As palabras que resultaron máis doadas foron *equipaxe, reloxo e beirarrúa*. En comparación con *xerra* e *arquivo*, que foron as que menor número de acertos obtiveron en canto á definición e oración.

O termo *xerra* foi o que máis erros obtivo, ao tempo que existía confusión entre *equipaxe* e *beirarrúa*.

CONCLUSIÓN

O manual de texto non serve como único recurso para o ensino do léxico dunha lingua. Non lle dá importancia ao proceso de ensino–aprendizaxe dos termos e os exercicios son similares durante todo o curso, sen existir un avance gradual nin de dificultade.

Por outro lado, existe falta neste alumnado de achegamento á palabra, ao léxico e a como tratalo. O uso do dicionario, a improvisación, o uso da lingua de forma oral, e a creación e uso de palabras en contexto á hora de realizar oracións.

Ademais diso, tamén existe falta de motivación e interese por coñecer novos termos e incluílos dentro do seu vocabulario, esportando o uso do galego nos diferentes ámbitos.■

REFERENCIAS

- MENDOZA, A. (coord.). (2003). *Didáctica de la Lengua y la Literatura*. Madrid: Pearson Educación, S.A.
- TUSÓN, J. (2003). *Los prejuicios lingüísticos*. Barcelona: Octaedro.
- DECRETO 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia. DOG, núm. 171, 9/09/2014.
- Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa BOE, núm.295, 10/12/2013.

G R A M Á T I C A

S I N T A X E

F O N O L O X Í A

S E M Á N T I C A

P R A G M Á T I C A

M O R F O L O X Í A